

KICHIK VA O‘RTA BIZNESDA INNOVATSION BOSHQARUVNING ROLI

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi “Xorijiy tillar va biznes kommunikatsiya” kafedrasida dotsenti

Farmonov Bekzod

Annotatsiya:

Bugungi kunda globballashuv insoniyatning xar bir jabhasiga shiddatli ravishda kirib kelishi orqali Kichik va O‘rta Biznes boshqaruv sohasini chetlab o‘tmadi. Ushbu maqolada Kichik va O‘rta Biznes boshqaruv sohasini innovatsion transformatsiyaning dolzarbligi haqida tushunchalar keltirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli transformatsiya; etakchilik; innovatsion biznes modeli; tashkiliy moslashuvchanlik; bilim almashuvi;

Pandemiyadan keyingi davr tashkiliy amaliyotni raqamlashtirish va o‘zgaruvchan ish muhitida biznes operatsiyalarining barqarorligini ta'minlash uchun Kichik va O‘rta Biznes (KO‘B) uchun innovatsiyalarni rag‘batlantirish muhimligini oshirdi. Ushbu tadqiqot ishida raqamli transformatsiya rahbariyatining biznes amaliyotlarini raqamlashtirish va innovatsion biznes modellarini rivojlantirishga ta'siri ko‘rib chiqiladi, shu bilan birga tashkiliy tezkorlik va bilimlarni uzatishning roli ko‘rib chiqiladi. O‘zbekiston kichik va o‘rta korxonalarining 270 nafar xodimi o‘rtasida so‘rov o‘tkazildi. Ma'lumotlarni tahlil qilish qisman eng kichik kvadratlar - tizimli tenglamalarni modellashtirish (PLS-SEM) yordamida miqdoriy jihatdan amalga oshirildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya bo‘yicha yetakchilikni qabul qilish kuchli bilimlarni uzatish tizimi orqali samarali raqamli transformatsiya va biznes modeli innovatsiyalarini ta'minlash orqali tashkilotning tezkorligini rag‘batlantiradi. Ushbu tadqiqot raqamli transformatsiya va innovatsiyalar sohasiga hissa qo‘shadi va KO‘B menejerlari uchun pandemiyadan keyingi bozor noaniqligi va o‘zgaruvchanligi bo‘yicha amaliy tushunchalarni taqdim etadi.

Piter Druker shunday degan edi: “Turbulent davrlar xavfli vaqtlar, lekin ularning eng katta xavfi haqiqatni inkor etish vasvasasidir”. Zamonaviy raqamli

texnologiyalarning paydo bo‘lishi bilan Internet, sun‘iy intellekt, katta ma‘lumotlar va boshqa texnologik vositalar va texnikalarning rivojlanishi, shuningdek, mijozlarning xohish-istaklarining tez o‘zgarishi natijasida tashkiliy muhit va biznes jarayonlari tez o‘zgarib bormoqda. va COVID-19 pandemiyasi tufayli yuzaga kelgan istisnolar. Shu sababli, kompaniyalar ushbu haqiqatni tan olishlari, raqamli texnologiyalar taqdim etayotgan imkoniyatlarni o‘rganishlari va dinamik muhitga tezda dosh bera olishlari va bozordagi muhim o‘zgarishlarga javob berishlari uchun tezkorlikni qo‘llashlari kutilmoqda. Shu ma‘noda, O‘zbekistondagi kichik va o‘rta korxonalar ma‘lumotlar taqchilligi, texnologik imkoniyatlarning etishmasligi kabi qiyinchiliklarga qaramay, raqamlashtirish amaliyotiga rioya qilishlari kerak, chunki O‘zbekiston iqtisodiyoti KO‘Bga ko‘p taraflama bog‘liq. Bu masala pandemiyadan keyingi davrda yanada dolzarb masalardan biri bo‘lib qoldi; KO‘B lar pandemiyaning misli ko‘rilmagan tajribasidan saboq olishlari kutilmoqda, bu esa o‘nashib qolgan g‘oyadan keltirib chiqardi va KO‘Bni yanada moslashuvchan va faol bo‘lish zarurligidan xabardor qildi. Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, ekologik toza va samarali zanjirli jarayonlar ta‘minoti uchun xar bir tashkilotda, ayniqsa kichik va o‘rta biznesda raqamlashtirishni qo‘llash shaffoflik bilan bir qatorda mijozlar ehtiyojini yuqori darajada qondirish, bozorda raqobatbardoshlik qobiliyatini oshirish, ma‘lumotlardan yaxshiroq foydalanish, takomillashtirilgan ob‘ektlar va xizmatlar, qo‘llab-quvvatlash kabi qator afzalliklarni taqdim etadi. ma‘lumotlariga ko‘ra, menejerlar ba‘zan keng miqyosda raqamli texnologiyalardan keng foydalanishni maqul ko‘rishadi, ammo, afsuski, o‘quvsizligi sababli umidsizliklarga duch kelishadi va hech qanday muvaffaqiyatga erishmasdan dastlabki bosqichda qoladilar. Bu odatda strategiyani shakllantirish va amalga oshirish o‘rtasidagi bo‘shliq tufayli yuzaga keladi. Boshqacha qilib aytadigan bo‘lsak, bu erda asosiy muammo raqamli transformatsiyada etakchilik qilish nuqtai nazariga ega bo‘lgan tashkilot rahbarlarining etishmasligi, ayniqsa imkoniyatlar va malakalar to‘plami odatda cheklangan KO‘B soni bugungi kunda yuqori.

4.0 Sanoat paradigmasi doirasidagi tashkilotlar o‘z amaliyotlarini raqamlashtirish va innovatsion biznes modellarini yaratish uchun turli vositalar va usullarga egadir. Biroq, bu kompaniyalar o‘z jarayonlarini osongina o‘zgartirishi va barqaror biznes modellarini sodda tarzda ishlab chiqishi mumkin degani emas, chunki muvaffaqiyatli raqamlashtirish kompaniyalardan odatda texnologik o‘zgarishlarning tezlashishi, xodimlarning majburiyatlari darajasi, faol texnologiya

o'yinchilarining mahorat to'plamlari, shuningdek, raqamli transformatsiyani rejalashtirish va amalga oshirish bosqichlarini belgilovchi boshqa atrof-muhit omillari ham yoq emas. Biroq, firma va tashkilotlar texnologik o'zgarishlarni qabul qilib, innovatsion biznes modellarini yaratib, keng qamrovli rejalar va strategiyalarni yaratish muhimligini e'tiborsiz qoldirishsa, muvaffaqiyatsizlikga uchrashi muqarrar bo'ladi. Shu sababli, tashkilot rahbarlari raqamli tafakkurni rivojlantiruvchi va dinamik raqamli muhitga tez javob beradigan, qiymat yaratadigan va firma yoinki tashkilotlarga bozorda sodir bo'layotgan tez o'zgarishlarni qondirishga yordam beradigan innovatsion biznes modellarini ishlab chiqish orqali tezkor tadbirlarni ishlab chiqishlari kerak.

Bugungi tez rivojlanayotgan biznes muhitida raqamli transformatsiya butun dunyodagi tashkilotlarning muvaffaqiyati va omon qolishi uchun hal qiluvchi omilga aylanib bormoqda. Kompaniyalar raqamli transformatsiya va biznes modeli innovatsiyasiga kirishar ekan, bu o'zgarishlarni boshqarish va tartibga solishda etakchilikning roli sezilarli darajada yuqoridir. O'zbekistondagi kichik va o'rta biznes ham, boshqa ko'plab zaif iqtisod yunalishlari kabi, raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish va tobora globallashtirib borayotgan va raqamli bozorda raqobatbardosh bo'lish uchun biznes modellarini moslashtirishda o'ziga xos muammolarga duch kelmoqda. Raqamli transformatsiya yetakchiligi va tashkiliy chaqqonlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik bo'yicha tadqiqotlar ushbu kontekstda ayniqsa dolzarbdir, chunki u KO'B raqamli inqilobning murakkabliklarini qanday qilib samarali boshqarishi mumkinligi haqida tushunchaga ega bo'lishi muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning xuquqlarini ximoya qilish to'g'risida”gi Qonuni, 1996 yil 26 aprel' (yangi tahriri, 20 mart 2019 y № O'RQ 531).

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2018 yil 28 dekabr'.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 8 apreldagi “Tadbirkorlik muhitini yaxshilash va xususiy sektorni rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish uchun shart-sharoitlar yaratish borasidagi navbatdagi islohotlar to'g'risida” PF-101-sonli Farmon.

4. OECD Corporate Governance Factbook 2021.
<https://www.oecd.org/corporate/Corporate-Governance-Factbook-Chapter-4.pdf>.

5. Berle A., Means G. The modern Corporation and Private Property – New York: Macmillan, 1932. – 478 p; Eells R.S.F. The Meaning of Modern Business: An Introduction to the Philosophy of Large Corporate Enterprise. – New York: Columbia University Press, 1960. – 427 p.

6. Lane N. Advancing the digital economy into the 21st century // Information Systems Frontiers. 1999. Vol. 1, No. 3. R. 317-320.

7. Kling R. IT and Organizational Change in Digital Economies: a SocioTechnical Approach // ACM SIGCAS Computers and Society. 1999. Vol. 29, no. 3. R. 17-25.

8. Suyunov D.X. na temu: “Korporativ boshqaruvning zamonaviy xalqaro standartlari va usullarini joriy qilish”. “Xalqaro moliya va hisob” ilmiy jurnali. № 3, iyun', 2021 yil. issn: 2181-1016.

9. Устюжанина Е. В., Сигарев А. В., Шейн Р. А. Цифровая экономика как новая парадигма экономического развития // Экономический анализ теория и практика. 2017. Т. 16, № 12. С. 2238-2253.

10. D.X. Suyunov Korporativ boshqaruv mexanizmi: muammo va yechimlar. Monografiya - T.: Akademiya, 2007.

11. D.X. Suyunov va boshqalar. Elektron tijorat. Darslik. -T.: 2023.-298 bet.

12. Suyunov D.H Theoretical principles of improving the modern corporate control system in joint stock companies. International Journal of Economic Perspectives, 16(11), November 2022. 90-97. Retrieve.from. 2022 by The Author(s). ISSN: 1307-1637. Impact Factor: 5.865

13. Ashurova Sh.A. The wonders of the unexplored cave in Uzbekistan. American Journal of Business Management, Economics and Banking ISSN (E): 2832-8078 Volume 9, | Feb., 2023

14. Ashurova Sh.A. The features of the development of pilgrimage tourism in the world economy TJE - Thematic journal of Education ISSN 2249-9822 Vol-7- Issue Q3- 2022 <http://thematicsjournals.in/index.php/tjed> DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.6674372> UIF 2020= 7.528 IFS 2020= 7.433 2022 sjifactor 4.549 pp. 190-196.

15. Ashurova Sh.A. Valuable aspects of implementation of digital transformation in to the economy. In Volume 22 of the "World Economics & Finance Bulletin " Scholar Express Journals, Berlin Germany, May, 2023.